ECOLOGICAL CULTIVATION OF CEREALS IN HUNGARY

By:
KOLTAI, JUDIT PETRA – KARÁCSONY, PÉTER

Keywords: conventional, ecological, cereal production, autumn wheat, corn.

During the past five years in this country cereals were produced on 70% of cultivated arable land. Arable land area producing ecologically cultivated cereals increased in the past years, but its proportion lags way behind that of conventional production. Of arable land area drawn into ecological cultivation only about 20-30% is used for producing cereals. Because of low home demand a significant proportion of ecologically cultivated crops are exported. A tendency towards export and strong competition on international markets require the production of quality crops as well as increase in the extent of pre-processing.

In future years the area of arable land used for cultivating cereals will probably not decline because of traditions, but the distribution of various cereals cultivated will almost certainly be modified according to buying up price and marketing opportunities. To avoid the recurrence of marketing difficulties it is important, in addition to the system of interventional purchasing, to increase the level of home demand by increasing animal stocks and use of cereals in the food industry.

AZ ÖKOLÓGIAI GABONATERMELÉS MAGYARORSZÁGON

KOLTAI JUDIT PETRA – KARÁCSONY PÉTER

Kulcsszavak: konvencionális, ökológiai, gabonatermelés, őszi búza, kukorica.

ÖSSZEFOGLALÓ MEGÁLLAPÍTÁSOK, KÖVETKEZTETÉSEK, JAVASLATOK

Az elmúlt öt évben a szántóföldi területeken termesztett növények vetésterületének több mint 70 százalékán gabonafélét termeltek.

Az ökológiai gazdálkodásból származó gabonafélék vetésterülete az elmúlt esztendőkben növekedett, arányaiban viszont messze elmarad a konvencionálishoz képest. Az ökológiai termelésbe vont területeknek mindössze 20-30%-án állítanak elő gabonát. A termények jelentős része exportra kerül a csekély hazai kereslet miatt. Az exportra való orientáció, valamint a nemzetközi piacokon uralkodó erős verseny maga után vonja a minőségi termény-előállítást, valamint a feldolgozottság fokának növelését.

Az elkövetkezendő években a gabonafélék vetésterülete, a tradíciók miatt, nagy valószínűséggel nem csökken, de az egyes gabonafélék közötti megoszlás várhatóan módosul a felvásárlási ártól és az értékesítési lehetőségektől függően. Az értékesítési nehézségek újbóli jelentkezésének elkerülése végett fontos, az intervenciós felvásárlás megtartása mellett, a hazai gabona-felhasználás szintjének emelése. Ez utóbbi elsősorban az állatállomány és a gabonafélék élelmiszeripari feldolgozásának növelésével oldható meg.

BEVEZETÉS

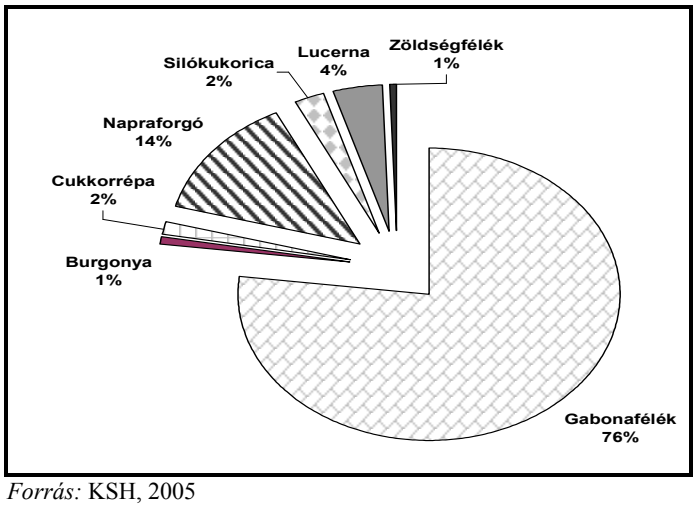
A magyar agrárgazdaságban a növénytermelés és az állattenyésztés korábbi egyensúlya felbomlott, és jelenleg a növénytermelés túlsúlya a jellemző. Az elmúlt években a szántóföldi területen termelt növények közül a gabonafélék vetésterülete volt a legnagyobb (1. ábra).

Magyarországon, az elmúlt években megnövekedett a kereslet az ökológiai termékek iránt, de ez még mindig nem számottevő a nyugat-európai országok ökológiai termékek iránti keresletéhez képest. A Magyarországon termelt ökológiai nyersanyagok mintegy 90%-a exportra kerül. Az ökológiai gazdálkodásra átállt és átállás alatt lévő területek aránya 1990 óta 65-szörösére emelkedett, a kezdeti 2000 ha-ról mintegy 130 000 ha-ra nőtt. Ez hazánk mezőgazdaságilag művelt területének 2,2%-a.

Vizsgálataink során az adatok gyűjtése szekunder adatgyűjtés volt, a hagyományos (konvencionális) gabonatermelés mutatószámainak vizsgálataihoz és a következtetések levonásához elsősorban *a KSH, a FAO és az Agrárgazdasági Kutató Intézet* adatait használtuk fel. Az ökológiai gazdálkodásból származó gabonatermelés adatainak elemzésénél pedig a *Biokontroll Kht*., valamint külföldi szerzők adatait vettük igénybe.

1. ábra

A fontosabb növények vetésterülete a szántóterület százalékában, 2005



Forrás: KSH, 2005

AZ ÖKOLÓGIAI GABONATERMELÉS

Az élelmiszerminőség és -biztonság területén, a növekvő aggodalmak (rovarirtószer-maradványok, élelmiszerekhez kapcsolódó betegségek) hatására, a nyilvánosság figyelme egyre inkább az ellenőrzött technológiák felé fordult. Az ökológiai gazdálkodás valójában egy élelmiszer-minőségbiztosítási folyamat, mely szigorúan meghatározott standardokkal rendelkezik. Az ökológiai gazdálkodási folyamatok a 70-es évektől működnek, és nemzetközileg elfogadottak (*CEC, 1991; IFOAM, 2001; FAO/WHO, 2001*).

Magyarországon, a nyugat-európai országokhoz hasonlóan, az egészséges

táplálkozás egyre nagyobb hangsúlyt kap. A 80-as évektől kezdődően hazánkban is elindult az ökológiai gazdálkodás, melynek elsődleges célja, hogy a fogyasztók akkori szűk szegmensének biotermékek iránti igényét kielégítse. A bioterméket fogyasztók számának növekedésével a biotermékek iránti kereslet is nőtt. Az ökológiai gazdálkodás területének növekedését részben a piaci igény, valamint a kormányzati támogatások ösztönző hatása indukálta. (Ökológia gazdálkodás célprogramok révén). Az ökológiai termékek árai a hagyományosokéhoz képest még mindig egyesek számára megfizethetetlenek. A biotermékek árai a konvencionális termékek árának 200-250%-át is elérhetik.

Magyarországon az ökológiai gazdálkodásban jelenleg legnagyobb területen gabonaféléket termelnek, az egyes ökológiai gazdálkodásból származó gabonafélék megoszlását az 1. táblázat tartalmazza.

Az összes ökológiai gazdálkodásba bevont területen az őszi búza és a kukorica a meghatározó.

A Magyarországon termelt ökológiai gabona jelentős részét külföldre exportálják. A 2. táblázat tartalmazza egyes exportra kerülő gabonafélék megoszlását. A táblázat adataiból kitűnik, hogy az ökológiai termelésből származó őszi búza 90 százalékát exportálják, főleg Nyugat-Európa német nyelvterületű országaiba.

1. táblázat

Ökológiai gabonatermelés alakulása

(M. e.: hektár)

Gabonafélék	2003	2004
Őszi búza	8 259	8 491
Durumbúza	0	38
Rozs	267	414
Őszi árpa	903	1 329
Zab	447	820
Kukorica	2 238	3 141
Rizs	19	63
Egyéb gabonák	1 942	3 027
Összesen	14 077	17 321

Forrás: www.biokontroll.hu

2. táblázat

Az ökológiai gabonaexport alakulása

(M. e.: tonna)

Megnevezés	2001	2002	2003
Őszi búza	24 717	25 561	14 052
Tönkölybúza	2 311	9 388	3 503
Kukorica	5 201	7 919	6 199
Őszi árpa	nincs adat	1 062	nincs adat
Tavaszi árpa	678	1 700	nincs adat

Forrás: www.biokontroll.hu

3. táblázat

Az ökológiai gabonatermelés aránya az ellenőrzött területek százalékában

Év	Gabona összterülete	Ellenőrzött területek %-ban
2001	23 746	29,99
2002	25 174	24,28
2003	24 940	21,91
2004	25 983	20,19

Forrás: www.biokontroll.hu, saját számítás

Az ökológiai gabonatermelés aránya Magyarországon viszonylag alacsony. Ennek az okai az alábbiakban foglalhatók össze: az egyik legnagyobb problémát a gyomok jelentik, melyek a termésátlag-csökkenésen kívül rontják a termények minőségét is. Az ökológiai gazdálkodásban a kémiai gyomszabályozási módszerek nem alkalmazhatók, a gazdálkodók kénytelenek vetésforgóval, mechanikai, valamint biológiai módszerekkel és kézi munkával fellépni a gyomokkal szemben. A megnövekedett kézi munka hatására növekednek a termelési költségek. Az ökológiai gazdálkodás kis mértékű elterjedésének egyik oka a hagyományos gabonatermeléshez képest a nagyobb termelési bizonytalanság. Annak ellenére, hogy az átállt ökológiai gabonatermelő területek 70%-kal növekedtek az elmúlt 4 esztendőben, még mindig nem érik el az összes gabonatermő terület 1%-át.

FORRÁSMUNKÁK JEGYZÉKE

(1) AKII (2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005): Éves gabona-, hús- és tejpiaci jelentés. AKII, Budapest – (2) CEC (1991): Council Regulation No 2092/91 on organic production. Official Journal of the European Communities, L198, 1-15. pp. – (3) IFOAM (2001): Basic Standards of Organic Agriculture. International Federation of Organic Agriculture Movements, Tholey-Theley, Germany – (4) FAO/WHO Codex Alimentarius Commission (2001): Guidelines for the Production, Processing, Labelling and Marketing of Organically Produced Foods. (GL32 – 1999, Rev. 1 – 2001) – (5) Woodward L. – Lampkin N. (1990): Organic agriculture in the United Kingdom. BCPC Monograph no. 45 Crop Protection in Organic and Low Input Agriculture, BCPC, Farnham, UK, 19-29. pp. – (6) www.akii.hu – (7) http://faostat.fao.org/faostat/default.jsp?language=EN&version=ext&hasbulk=0 – (8) www.ksh.hu